

Išankstinė neredaguota versija

Bendram naudojimui
2026 m. vasario 23 d.

Originalo kalba: anglų k.

Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetas

Baigiamosios pastabos dėl septintosios periodinės Lietuvos ataskaitos*

1. Komitetas svarstė septintąją periodinę Lietuvos ataskaitą ([CEDAW/C/LTU/7](#)) 2184-ajame ir 2185-ajame posėdžiuose (žr. [CEDAW/C/SR.2184](#) ir [CEDAW/C/SR.2185](#)), kurie įvyko 2026 m. vasario 5 d. Iki posėdžio darbo grupės iškeltų problemų ir klausimų sąrašas pateikiamas dokumente [CEDAW/C/LTU/Q/7](#), o Lietuvos atsakymai – dokumente [CEDAW/C/LTU/RQ/7](#).

A. Įžanga

2. Komitetas teigiamai vertina Valstybės narės pateiktą septintąją periodinę ataskaitą ir rašytinius atsakymus į ikisesinės darbo grupės iškeltas problemas bei klausimus. Taip pat Komitetas palankiai vertina delegacijos žodinį pranešimą ir papildomus paaiškinimus, pateiktus atsakant į dialogo metu Komiteto užduotus klausimus.

3. Komitetas palankiai vertina Valstybės narės autoritetingą delegaciją, kuriai vadovavo socialinės apsaugos ir darbo viceministrė Rita Grigalienė. Delegacijoje taip pat dalyvavo Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Užsienio reikalų ministerijos, Teisingumo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Žemės ūkio ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Generalinės prokuratūros, Nacionalinės teismų administracijos, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Valstybės duomenų agentūros, Policijos departamento, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos, Priėmimo ir integracijos agentūros bei Valstybės sienos apsaugos tarnybos atstovai, taip pat Lietuvos Respublikos nuolatinės atstovybės prie Jungtinių Tautų biuro ir kitų tarptautinių organizacijų Ženevoje atstovai.

B. Teigiami aspektai

4. Komitetas teigiamai vertina pažangą, pasiektą nuo 2019 m., kai buvo svarstyta Valstybės narės šeštoji periodinė ataskaita ([CEDAW/C/LTU/CO/6](#)), įgyvendinant teisėkūros pakeitimus ir ypač priimant šiuos teisės aktus:

(a) Lygių galimybių įstatymo pataisas, kuriomis 2022 m. nustatytas teisinis reguliavimas dėl seksualinio priekabiavimo ir darbdavio įpareigojimas įgyvendinti lygias galimybes darbe ir valstybės tarnyboje;

* Komitetas priėmė devyniasdešimt antrojoje sesijoje (2026 m. vasario 2–20 d.).

(b) 2022 m. Darbo kodekso pakeitimus, skirtus palengvinti šeiminių ir darbo įsipareigojimų derinimą bei paskatinti tėvų, asmenų, turinčių sveikatos problemų, ir šeimos narių slaugančių, prižiūrinčių ar kartu su juo gyvenančių asmenų dalyvavimą darbo rinkoje;

(c) 2023 m. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderį;

(d) 2023 m. peržiūrėtą Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą, kuriuo įtvirtinta nacionalinė pagalbos sistema, veikianti per specializuotos kompleksinės pagalbos centrus;

(e) 2020 m. įstatymą Nr. XIV-123, kuriuo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba („Sodra“) įpareigota viešai skelbti vidutinį darbuotojų atlyginimą pagal lytį.

5. Komitetas teigiamai vertina Valstybės narės pastangas stiprinti institucinę ir politinę sistemą, siekiant paspartinti diskriminacijos prieš moteris panaikinimą ir skatinti lyčių lygybę, tarp jų ir pastaraisiais metais priimtus ar patvirtintus svarbius dokumentus:

(a) Darbotvarkės „Moterys, taika ir saugumas“ įgyvendinimo 2020–2024 metų ir 2025–2029 metų nacionalinius veiksmų planus;

(b) Moterų ir vyrų lygių galimybių 2023–2025 metų veiksmų planą;

(c) Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų planą;

(d) Smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems, smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems ir smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantiems asmenims 2024–2026 metų veiksmų planą;

(e) Kovos su prekyba žmonėmis 2024–2026 metų veiksmų planą.

C. Darnaus vystymosi tikslai

6. Komitetas teigiamai vertina tarptautinę paramą siekiant darnaus vystymosi tikslų ir, įgyvendinant Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m., ragina užtikrinti *de jure* (teisinę) ir *de facto* (esminę) lyčių lygybę, laikantis Konvencijos nuostatų. Komitetas primena 5-ojo tikslo svarbą ir lygybės bei nediskriminavimo principų integravimą į visus 17 tikslų. Komitetas ragina Valstybę narę pripažinti esminį moterų vaidmenį tvaraus vystymosi procese ir, siekiant šio tikslo, Valstybėje narėje formuoti bei įgyvendinti politiką ir strategijas, nuosekliai atsižvelgiančias į lyčių lygybės aspektą.

D. Seimas

7. Komitetas pabrėžia esminį įstatymų leidžiamosios valdžios vaidmenį užtikrinant visapusišką Konvencijos įgyvendinimą (žr. [A/65/38](#), antrąją dalį, VI priedą). Jis ragina Seimą, laikantis savo įgaliojimų, imtis būtinų veiksmų, susijusių su šių baigiamųjų pastabų įgyvendinimu nuo jų paskelbimo iki kitos periodinės ataskaitos pagal Konvenciją pateikimo.

E. Pagrindinės probleminės sritys ir rekomendacijos

Konvencijos, jos fakultatyvaus protokolo ir Komiteto bendrųjų rekomendacijų matomumas

8. Komitetas palankiai vertina Jungtinių Tautų moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto baigiamųjų pastabų Lietuvai dėl šeštojo periodinio pranešimo dėl Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims įgyvendinimo 2021–2023 metų veiksmų plano patvirtinimą ir atkreipia dėmesį į priemones, kurių imtasi jam įgyvendinti. Tačiau Komitetas pažymi, kad veiksmų plane nėra pakankamai konkrečių ir išmatuojamų rodiklių, kurie leistų veiksmingai stebėti pažangą ir įvertinti jos poveikį:

(a) nepakankamą duomenų rinkimą apie bylas, kuriose nacionaliniai teismai rėmėsi ir (arba) tiesiogiai taikė Konvenciją;

(b) moterų ir mergaičių informuotumo didinimo veiklą, skirtą jų teisėms pagal Konvenciją ir teisių gynimo priemonėms, trūkumą;

(c) nepakankamą Konvencijos, jos fakultatyvaus protokolo ir Komiteto bendrųjų rekomendacijų integravimą į teisėjų, prokurorų ir teisėsaugos pareigūnų mokymo programas.

9. Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) patvirtinti naują veiksmų planą šioms baigiamosioms pastaboms įgyvendinti, nustatant aiškius, konkretų laiką apibrėžiančius ir išmatuojamus rodiklius bei užtikrinant nuoseklią koordinavimo ir stebėsenos sistemą;

(b) įdiegti specialų kodavimą Lietuvos teismų informacinėje sistemoje (LITEKO), kad būtų galima sistemingai rinkti ir viešinti duomenis apie bylas, kuriose teismai tiesiogiai rėmėsi Konvencija arba į ją referavo;

(c) didinti moterų ir mergaičių informuotumą apie jų teises pagal Konvenciją ir apie galimas šių teisių gynimo priemones tiek nacionaliniu lygiu, tiek pagal Fakultatyvųjį protokolą.

(d) užtikrinti, kad Konvencija, Komiteto praktika pagal Fakultatyvųjį protokolą ir jos bendrosios rekomendacijos būtų visiškai ir sistemingai integruotos į teisėjų, prokurorų ir teisėsaugos pareigūnų gebėjimų stiprinimo programas, kad jie gebėtų tiesiogiai taikyti ar remtis Konvencijos nuostatomis teisiniuose ir administraciniuose procesuose bei aiškinti nacionalinę teisę vadovaudamiesi Konvencija.

Konstitucinė ir teisinė sistema bei moterų diskriminacijos apibrėžimas

10. Komitetas atkreipia dėmesį į Lygių galimybių įstatymo pakeitimo projektą, kuriame apibrėžiamos sąveikinės, siejamosios ir daugialypės diskriminacijos formos, siekiant jas suderinti su Europos Sąjungos standartais. Vis dėlto Komitetas išreiškia susirūpinimą dėl to, kad teisėkūroje vis dar išlieka reikšmingų spragų, ypač:

(a) teisės aktų, draudžiančių konkrečias daugialypės moterų diskriminacijos formas, nebuvimo;

(b) teisės aktų, draudžiančių diskriminaciją dėl lyties pakeitimo, nebuvimo.

11. Primindamas ankstesnes baigiamąsias pastabas ([CEDAW/C/LTU/CO/6](#), 11 pastraipa), Komitetas rekomenduoja Valstybei narei peržiūrėti Konstituciją ar teisinę sistemą, aiškiai uždraudžiant daugialypės diskriminacijos formas. Taip pat rekomenduojama, kad Valstybė narė aiškiai pripažintų moterų diskriminaciją dėl lyties pakeitimo kaip diskriminaciją dėl lyties.

Teisė į teisingumą

12. Komitetas mato pastangas rengti teisėjų, policijos pareigūnų ir valstybės tarnautojų mokymus moterų teisių tema, siekiant sustiprinti moterų teisę į teisingumą. Tačiau Komitetas tebėra susirūpinęs dėl nuolatinių kliūčių, ribojančių moterų galimybes naudotis teisingumu įvairiose srityse, ypač marginalizuotoms moterų grupėms, moterims ir mergaitėms su negalia bei institucijų globos ir priežiūros sistemoje esančioms moterims.

13. Primindamas bendrąją rekomendaciją Nr. 33 (2015 m.) dėl moterų teisės į teisingumą, Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) išsamiai peržiūrėti moterų teisės į teisingumą kliūtis, siekiant jas pašalinti;

(b) pakeisti Civilinį kodeksą taip, kad būtų visiškai pripažintas asmenų su negalia teisingumas ir sustiprinti palaikomojo sprendimų priėmimo mechanizmai.

Duomenų rinkimas ir analizė

14. Komitetas pripažįsta Valstybės narės pastangas stiprinti duomenų rinkimo ir analizės sistemą, įskaitant 2024 m. išplėstą rodiklių duomenų bazę Oficialiosios statistikos svetainėje. Komitetas taip pat pažymi, kad naujasis Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių statistinis tyrimas ir rengiamoji Nacionalinė lygybės duomenų strategija turėtų sudaryti

sąlygas rinkti išsamesnius, pagal reikiamus požymius išskaidytus ir tarpusavyje palyginamus duomenis bei rodiklius. Tačiau Komitetas tebėra susirūpinęs, kad vis dar trūksta lyčių lygybės rodiklių – esami nepakankamai aprėpia pagrindines Konvencijos sritis, o sistemingas tarpdisciplininis požiūris į duomenų rinkimą ir analizę tebėra nepakankamai išplėtotas.

15. Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) išplėsti oficialioje statistikos svetainėje pateikiamus lyčių lygybės rodiklius, kad būtų užtikrinta visapusiška visų Konvencijos sričių, pavyzdžiui, neapmokamo priežiūros ir namų ruošos darbo, moterų teisės kreiptis į teismą ir moterų dalyvavimo ekonomikoje, aprėptis;

(b) taikyti sistemingą tarpdisciplininį požiūrį į duomenų rinkimą ir analizę, užtikrinant, kad duomenys būtų suskirstyti pagal lytį, amžių, negalią, etninę priklausomybę, migracijos statusą ir kitus svarbius veiksnius.

Nacionalinė moterų teisių stiprinimo sistema

16. Komitetas teigiamai vertina Valstybės narės įsipareigojimą skatinti lyčių lygybę, įskaitant Moterų ir vyrų lygių galimybių 2026–2028 metų veiksmų planą, ir atkreipia dėmesį į priemones, kurių imtasi siekiant stiprinti lygių galimybių kontrolieriaus institucinius gebėjimus lygių galimybių srityje. Tačiau Komitetas pastebi, kad problemos vis dar išlieka dėl:

(a) nepakankamo nacionalinių veiksmų planų poveikio lyčių lygybei vertinimo, nes stebėseną grindžiama metinėmis ataskaitomis, kuriose trūksta išmatuojamų rodiklių ir aiškių tikslų;

(b) pernelyg plačių Lygių galimybių kontrolieriaus įgaliojimų, dėl kurių gali sumažėti dėmesys lyčių lygybei ir moterų teisėms bei nukentėti šių sričių finansavimas;

(c) nepakankamo lyčių aspekto integravimo ministerijose, taip pat nacionaliniu ir vietos lygmenimis;

(d) neįtvirtinto lyčių lygybės principu grindžiamo biudžeto sudarymo;

(e) tvarių finansavimo šaltinių pilietinės visuomenės organizacijoms, skatinančioms moterų teises ir lyčių lygybę, trūkumo, nes finansavimas daugiausia orientuotas į trumpalaikius projektus.

17. Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) tobulinti nacionalinių lyčių lygybės veiksmų planų stebėsenos ir vertinimo sistemą, nustatant aiškius, išmatuojamus ir terminuotus rodiklius, bazinius atskaitos taškus bei tikslus ir sukuriant veiksmingus peržiūros mechanizmus;

(b) didinti Lygių galimybių kontrolieriaus įgaliojimus moterų teisių ir lyčių lygybės srityje bei užtikrinti pakankamą žmogiškųjų, techninių ir finansinių išteklių skyrimą;

(c) gerinti lyčių aspekto integravimą visose ministerijose, nacionaliniu ir vietos lygmenimis, įskaitant atskaitomybės mechanizmus ir valstybės pareigūnų gebėjimų stiprinimą;

(d) priimti išsamią lyčių lygybės principu grindžiamo biudžeto sudarymo strategiją, numatančią konkrečius biudžeto asignavimus lyčių lygybės ir moterų padėties gerinimo politikai, strategijoms ir programoms visose srityse;

(e) sukurti tvarius ir nuoseklius finansavimo mechanizmus pilietinės visuomenės organizacijoms, skatinančioms moterų teises ir lyčių lygybę.

Nacionalinė žmogaus teisių institucija

18. Komitetas atkreipia dėmesį į Pasaulinio nacionalinių žmogaus teisių institucijų aljanso (GANHRI) Akreditavimo pakomitečio rekomendacijas dėl Seimo kontrolierių įstaigos, ypač dėl tinkamo finansavimo, atrankos, paskyrimo ir atleidimo procedūrų bei įstaigos vaidmens skatinant ratifikuoti tarptautines ir regionines žmogaus teisių sutartis.

Tačiau Komitetas pažymi, kad pažanga įgyvendinant šias rekomendacijas yra nepakankama. Komitetas taip pat atkreipia dėmesį, jog Seimo kontrolieriaus įgaliojimai nebuvo išplėsti, siekiant užtikrinti galimybę priimti ir nagrinėti moterų skundus, kaip buvo rekomenduota ankstesnėse baigiamosiose pastabose.

19. Primindamas ankstesnes baigiamąsias pastabas (CEDAW/C/LTU/CO/6, 17 pastraipa), Komitetas Valstybei narei rekomenduoja:

(a) įgyvendinti Pasaulinio nacionalinių žmogaus teisių institucijų aljanso (GANHRI) Akreditavimo pakomitečio rekomendacijas, kad būtų užtikrintas veiksmingas ir nepriklausomas Seimo kontrolieriaus įgaliojimų vykdymas, visiškai laikantis principų, susijusių su nacionalinių žmogaus teisių skatinimo ir apsaugos institucijų statusu (Paryžiaus principai, pridėti prie Generalinės Asamblėjos rezoliucijos 48/134);

(b) išplėsti Seimo kontrolieriaus įgaliojimus gauti ir teikti autoritetingas išvadas bei rekomendacijas dėl moterų pateiktų skundų, įskaitant dėl pažeidimų privačioje srityje.

Laikinosios specialiosios priemonės

20. Komitetas teigiamai vertina Valstybės narės pastangas taikyti laikinasias specialiąsias priemones ekonominiame gyvenime, įskaitant 2024 m. įsigaliojusios Direktyvos dėl biržinių bendrovių perkėlimą į nacionalinę teisę, pagal kurią atitinkamos nuostatos buvo išplėstos ir taikomos ne tik į biržinių bendrovių sąrašą įtrauktoms, bet ir kitoms didelėms bendrovėms. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės narės paaiškinimą, kad laikinosios specialiosios priemonės buvo įtrauktos į Lygių galimybių įstatymo pakeitimų projektą, siekiant palengvinti laikinosios specialiosios priemonės taikymą. Tačiau Komitetas reiškia susirūpinimą dėl Valstybės narės nenoro taikyti laikinasias specialiąsias priemones, įskaitant lygių galimybių kvotas, siekiant paspartinti realios moterų ir vyrų lygybės politiniame gyvenime, kuriame moterys vis dar yra nepakankamai atstovaujamos, įgyvendinimą.

21. Vadovaudamasis Konvencijos 4 straipsnio 1 dalimi ir Komiteto bendrąja rekomendacija Nr. 25 (2004) dėl laikinųjų specialiųjų priemonių, Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) paspartinti Lygių galimybių įstatymo pakeitimų projekto rengimą ir užtikrinti, kad jame būtų aiškiai numatytos laikinosios specialiosios priemonės visose Konvencijos srityse, kuriose nepakankamai atstovaujama moterims arba jos yra nepalankioje padėtyje;

(b) didinti valstybės pareigūnų, politinių partijų ir plačiosios visuomenės supratimą apie laikinasias specialiąsias priemones kaip būdą, padedantį siekti esminės vyrų ir moterų lygybės, taip pat įtvirtinti lyčių lygybės kvotą 50:50, siekiant užtikrinti lygiateisį ir įtraukųjį moterų atstovavimą politiniame gyvenime, laikantis bendrosios rekomendacijos Nr. 40 (2024 m.) dėl lygiateisio ir įtraukiojo moterų atstovavimo sprendimų priėmimo sistemose.

Stereotipai

22. Komitetas teigiamai vertina Valstybės narės investicijas ir iniciatyvas, kuriomis siekiama kovoti su lyčių stereotipais, įskaitant komunikacijos projektą, skirtą moterų dalyvavimui politikoje stiprinti ir stereotipams mažinti. Tačiau komitetas vis dar susirūpinęs dėl to, kad:

(a) Valstybėje narėje tebėra gajūs lyčių stereotipai, o giliai įsišaknijusios patriarchalinės normos ir toliau formuoja lūkesčius dėl moterų vaidmens ir pareigų šeimoje bei visuomenėje;

(b) moterys su negalia, migrantės ir lesbietės, biseksualės, transseksualės bei interseksualės (LBTI) patiria įvairias diskriminacijos, susijusios su lyčių stereotipais, formas;

(c) planuotos priemonės, skirtos žiniasklaidoje įsitvirtinusiems lyčių stereotipams įveikti, įskaitant žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų mokymus, nebuvo įgyvendinamos laikantis nuoseklaus ir tęstinio požiūrio;

(d) vyrai ir berniukai nepakankamai aktyviai prisideda prie lyčių stereotipų panaikinimo.

23. Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) **priimti visapusišką strategiją, numatančią aktyvias ir nuoseklias priemones, skirtas moterims ir mergaitėms bei vyrams ir berniukams visais visuomenės lygmenimis, siekiant panaikinti patriarchalines nuostatas ir lyčių stereotipus, susijusius su moterų ir vyrų vaidmenimis šeimoje ir visuomenėje, bei skirti pakankamus išteklius šios strategijos įgyvendinimui, nuolatinei stebėsenai ir vertinimui;**

(b) **užtikrinti, kad visose politikos srityse ir programose, kuriomis siekiama kovoti su lyčių stereotipais, būtų taikomas tarpdisciplininis požiūris, numatant konkrečias priemones, skirtas moterims su negalia, migrantėms ir LGBTI moterims;**

(c) **užtikrinti sistemingą ir nuoseklų priemonių, skirtų kovoti su lyčių stereotipais žiniasklaidoje, įgyvendinimą, įskaitant žurnalistų, redaktorių ir kitų žiniasklaidos atstovų mokymus lyčių lygybės klausimais, glaudesnį bendradarbiavimą su žiniasklaidos reguliavimo ir priežiūros institucijomis bei aiškių gairių, skirtų užkirsti kelią seksistiniam ir stereotipiniam moterų ir mergaičių vaizdavimui, parengimą.**

Smurtas dėl lyties prieš moteris ir mergaites

24. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės narės priemones, skirtas spręsti smurto dėl lyties prieš moteris ir mergaites problemą, įskaitant valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą ir teisėjų, prokurorų bei policijos pareigūnų mokymo programų įgyvendinimą. Tačiau komitetas tebėra susirūpinęs dėl to, kad:

(a) Seimas vis dar neratifikavo Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencijos), kurią Valstybė narė pasirašė 2013 m.;

(b) smurtas dėl lyties prieš moteris ir mergaites vis dar retai registruojamas, nepakankamai sprendžiamas ir lieka struktūriškai nematomas, o tai riboja prevencijos, apsaugos ir atskaitomybės užtikrinimą;

(c) su technologijomis siejamas smurtas dėl lyties, įskaitant priekabiavimą internete ir smurtą kibernetinėje erdvėje prieš moteris ir mergaites, didėja, o atsakas į šį reiškinį išlieka fragmentiškas;

(d) seksualinio smurto, įskaitant išžaginimą, apibėrimą ir toliau grindžiamas jėgos naudojimu ir aukos pasipriešinimu, o ne laisvai duoto sutikimo nebuvimu;

(e) net ir vykdant įvairius mokymus, lyčių stereotipai, aukų kaltinimas ir nepakankamas traumos bei sutikimo supratimas ir toliau daro įtaką baudžiamojo teisingumo sistemai ir policijos reagavimui;

(f) apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderių pažeidimų daugėja, todėl kyla susirūpinimas dėl jų, kaip prevencinės priemonės, veiksmingumo ir įgyvendinimo sistemos;

(g) pranešama, jog specializuotų kompleksinės pagalbos centrų akreditacijos sistema neefektyvi, todėl smurto dėl lyties aukoms sunku gauti specializuotą pagalbą.

25. Primindamas bendrąją rekomendaciją Nr. 35 (2017 m.) dėl smurto prieš moteris lyties pagrindu, kuria atnaujinama bendroji rekomendacija Nr. 19 ir Darnaus vystymosi 5.2 tikslas panaikinti visų formų smurtą prieš visas moteris ir mergaites viešojoje ir privačiojoje srityse, Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) **nedelsiant ratifikuoti Stambulo konvenciją ir užtikrinti, kad ji būtų perkelta į nacionalinę teisę bei visapusiškai ir veiksmingai įgyvendinama tiek teisėje, tiek praktikoje;**

(b) **stiprinti smurto dėl lyties prevenciją, pranešimų teikimo ir duomenų rinkimo priemones, siekiant spręsti nepakankamo pranešimo ir struktūrinio šio smurto nematomumo problemą, be kita ko, taikant prieinamas, į aukas orientuotas pranešimų teikimo procedūras;**

(c) **priimti išsamias teisėkūros ir politikos priemones, skirtas užkirsti kelią su technologijomis susijusiam smurtui dėl lyties, jį tirti ir bausti už jį, taip pat užtikrinti veiksmingas teisių gynimo priemones ir aukų apsaugą;**

(d) **peržiūrėti Baudžiamąjį kodeksą, apibrėžiant seksualinį smurtą, įskaitant išžaginimą, pagrįstą laisva valia duoto sutikimo nebuvimu, laikantis tarptautinių ir Europos žmogaus teisių standartų;**

(e) **teikti privalomus, tęstinius ir lyties aspektui jautrius mokymus teisėjams, prokurorams ir policijos pareigūnams apie smurtą dėl lyties, įskaitant aukos kaltinimo praktikos panaikinimą, ir nuolat vertinti jų poveikį;**

(f) **sustiprinti apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderių vykdymo užtikrinimą, be kita ko, taikant veiksmingą stebėseną, rizikos vertinimą ir skubias sankcijas už pažeidimus, apsvarstyti galimybę priimti papildomas ilgalaikes priemones, skirtas užkirsti kelią smurtui dėl lyties ir apsaugoti nuo jo moteris ir mergaites;**

(g) **peržiūrėti ir pertvarkyti specializuotos kompleksinės pagalbos centrų akreditavimo sistemą, siekiant užtikrinti skaidrumą, veiksmingumą ir į aukas orientuotą požiūrį, pašalinti nepagrįstas administracines kliūtis, trukdančias akredituoti organizacijas, turinčias įrodymais pagrįstą kompetenciją, ir užtikrinti nuolatinę stebėseną bei pakankamą aprėptį visoje valstybėje.**

Prekyba moterimis ir mergaitėmis bei išnaudojimas prostitucijos tikslais

26. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės narės pastangas kovoti su prekyba žmonėmis, įskaitant Kovos su prekyba žmonėmis 2024–2026 metų veiksmų planą ir įsakymą Nr. I-327/IV-1015/A1-758¹, kuriuo siekiama stiprinti prekybos žmonėmis aukų apsaugą. Tačiau Komitetas susirūpinęs pažymi, kad:

(a) moterys ir mergaitės, įskaitant migrantės iš kitų šalių, tebėra labiau pažeidžiamos prekybos žmonėmis rizikos atžvilgiu, o prekyba žmonėmis į Valstybę narę, siekiant jas išnaudoti darbo tikslais, didėja;

(b) Valstybėje narėje teisės aktuose ir praktikoje tebėra reglamentavimo spragų, susijusių su prostitucijos organizavimu ir reklama internetinėje erdvėje;

(c) ankstyvas prekybos žmonėmis aukų, ypač prieglobsčio prašytojų ir migrančių moterų bei kitų socialiai atskirtų moterų grupių, nustatymas ir nukreipimas pagalbos sistemoms tebėra nepakankami;

(d) administracinių sankcijų taikymas už prostituciją neproporcingai dažnai nukreiptas prieš prostitucija užsiimančias moteris ir mergaites, palyginti su asmenimis, perkančiais seksualines paslaugas – daugiausia vyrais, – nors Administracinių pažeidimų kodekso 487 straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė tiek už prostituciją, tiek už seksualinių paslaugų pirkimą;

(e) trūksta informacijos apie pasitraukimo iš prostitucijos programas ir reintegracijos pagalbą moterims, siekiančioms pasitraukti iš prostitucijos.

27. **Primindamas bendrąją rekomendaciją Nr. 38 (2020) dėl moterų ir mergaičių prekybos pasaulinės migracijos kontekste, Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:**

(a) **skirti pakankamai žmogiškųjų, techninių ir finansinių išteklių nacionaliniam veiksmų planui, skirtam kovai su prekyba žmonėmis, įgyvendinti ir stiprinti priemones, reikalingas užkirsti kelią prekybai moterimis ir mergaitėmis ir su ja kovoti, ypatingą dėmesį skiriant išnaudojimui dėl darbo, prieglobsčio prašytojoms ir migrantėms bei kitoms socialiai atskirtoms moterų grupėms;**

¹ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro, vidaus reikalų ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. gruodžio 17 d. įsakymas, kuriuo patvirtintos Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijos

(b) įdiegti ir įgyvendinti išsamią teisinę ir politinę kovos su elektronine prekyba žmonėmis sistemą bei užtikrinti veiksmingą tokių nusikaltimų tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą;

(c) nustatyti ir taikyti sistemingas, į lyčių aspektą atsižvelgiančias potencialių prekybos žmonėmis aukų identifikavimo ir nukreipimo procedūras visais etapais, įskaitant migraciją, prieglobsčio procedūras, užimtumą ir teisėsaugą;

(d) stiprinti informuotumo didinimo kampanijas apie prekybos žmonėmis darbo ir seksualinio išnaudojimo tikslais riziką, skirtas plačiajai visuomenei, darbdaviams ir rizikos grupės moterims, įskaitant migrantės ir moteris, užsiimančias prostitucija;

(e) užtikrinti, kad administracinės sankcijos nebūtų taikomos prostitucija užsiimančioms moterims ir mergaitėms, o dėmesys būtų skiriamas seksualinių paslaugų pirkėjams ir išnaudotojams;

(f) parengti pasitraukimo programas ir ilgalaikę reintegracijos pagalbą moterims, norinčioms pasitraukti iš prostitucijos, įskaitant galimybę gauti būstą, išsilavinimą, profesinį mokymą, alternatyvius pajamų gavimo šaltinius ir psichosocialinę pagalbą.

Dalyvavimas politiniame ir viešajame gyvenime

28. Komitetas konstatuoja, kad Valstybėje narėje moterys ėjo aukščiausias politines pareigas, įskaitant buvusią prezidentę, taip pat buvusią ir dabartinę ministres pirmininkes. Komitetas teigiamai vertina Moterų ir vyrų lygių galimybių 2023–2025 metų veiksmų planą, kuriuo skatinamas marginalizuotų moterų ir mergaičių grupių, įskaitant negalią turinčias moteris ir mergaites iš migrantų šeimų, įgalinimas, taip pat bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės organizacijomis, siekiant skatinti jaunos vyrus ir moteris dalyvauti politiniame gyvenime. Tačiau Komitetas susirūpinęs pažymi, kad:

(a) moterims ir toliau nepakankamai atstovaujama renkamosiose ir aukščiausiose sprendimus priimančiose pareigose, įskaitant Seimą, Vyriausybę, savivaldybių tarybas ir diplomatinę tarnybą;

(b) privalomų laikinųjų specialiųjų priemonių, tokių kaip privalomos rinkimų lyčių kvotos ar su politinių partijų finansavimu susijusios paskatos ir sankcijos, nebuvimą;

(c) etninėms mažumoms priklausančioms moterims, įskaitant romų moteris, taip pat kaimo moterims, moterims su negalia ir migrantėms vis dar mažai atstovaujama politiniame ir viešajame gyvenime.

29. Vadovaudamasis bendrosiomis rekomendacijomis Nr. 40 (2024 m.) dėl lygiateisio ir įtraukiojo moterų atstovavimo sprendimų priėmimo sistemose ir Nr. 23 (1997 m.) dėl moterų politiniame ir viešajame gyvenime, taip pat Darnaus vystymosi tikslu 5.5, kuriuo siekiama užtikrinti visapusišką ir veiksmingą moterų dalyvavimą bei lygias vadovavimo galimybes visais politinio, ekonominio ir viešojo gyvenimo sprendimų priėmimo lygmenimis, Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) priimti konkrečias ir tikslines priemones, tokias kaip lygybės kvotos ir pirmenybė moterims skiriant į valstybės pareigas nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis, siekiant lyčių lygybės visais politinio ir viešojo gyvenimo lygmenimis;

(b) pakeisti Rinkimų kodeksą, įtvirtinant reikalavimą politinėms partijoms užtikrinti vienodą moterų ir vyrų skaičių kandidatų sąrašuose nacionaliniuose ir savivaldos rinkimuose, taikant „užtrauktuko“ principą (kai moterys ir vyrai į partijų sąrašus įrašomi pakaitomis), ir numatyti baudas už šio reikalavimo nesilaikymą.

(c) skatinti įvairių moterų grupių, patiriančių sąveikinę diskriminaciją, įtrauktį ir politinį dalyvavimą, įskaitant romų moteris, kaimo vietovėse gyvenančias moteris, moteris su negalia ir migrantės;

(d) priimti laikinasias specialiąsias priemones biržinių bendrovių ir valstybės valdomų įmonių valdyboms ir vadovams.

Tautybė

30. Komitetas palankiai vertina Pilietybės įstatymo 15 straipsnio pakeitimus, kuriais stiprinama pilietybės neturinčių tėvų vaikų, gyvenančių Valstybėje narėje, apsauga. Tačiau Komitetui ir toliau kelia susirūpinimą tai, kad Valstybė narė nėra nustačiusi atskiros administracinės pilietybės neturinčių asmenų nustatymo procedūros, o pilietybės neturėjimo klausimas integruotas į prieglobsčio procedūrą, todėl gali atsirasti spragų nustatant asmens teisinį statusą ir užtikrinant jo apsaugą.

31. Komitetas rekomenduoja Valstybei narei sukurti atskirą, prieinamą ir lyčių aspektą atitinkančią pilietybės neturinčių asmenų nustatymo procedūrą, kuri būtų aiškiai atskirta nuo prieglobsčio procedūros, siekiant užtikrinti laiku atliekamą pilietybės neturinčių moterų ir mergaičių identifikavimą ir apsaugą. Taip pat rekomenduojama Valstybei narei stiprinti duomenų apie pilietybės neturėjimą rinkimą, analizę ir viešą sklaidą, užtikrinant jų suskirstymą pagal lytį, amžių, migracijos statusą ir kitus reikšmingus veiksnius, kad būtų galima nuosekliai stebėti pilietybės neturinčių moterų ir mergaičių padėtį ir formuoti įrodymais grįstą politiką.

Švietimas

32. Komitetas teigiamai vertina Lietuvos neformaliojo švietimo agentūros įgyvendinamas sąmoningumo didinimo ir informacijos sklaidos priemones, skirtas spręsti lyčių stereotipų problemą renkantis netradicines studijų kryptis ir karjeros kelius, taip pat mergaitėms skirtas STEM (gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos) iniciatyvas, įtrauktas į Moterų ir vyrų lygių galimybių veiksmų planą 2023–2025 metams. Komitetas taip pat palankiai vertina tai, kad Valstybė narė užėmė antrąją vietą Europos Komisijos „She Figures“ indekse. Be to, atkreipiamas dėmesys į nuo 2023 m. pagrindiniame ugdyme įdiegtą Gyvenimo įgūdžių programą, apimančią lytinės ir reprodukcinės sveikatos ugdymą. Tačiau Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad:

(a) pagal amžių pritaikytas seksualinės ir reprodukcinės sveikatos švietimas nėra visapusiškai ir sistemingai integruotas į švietimo sistemą, taip pat trūksta aiškumo, ar tenkinami paauglių švietimo poreikiai, įskaitant ankstyvojo nėštumo ir lytiškai plintančių ligų prevenciją;

(b) nepakanka švietimo apie seksualinio smurto ir smurto dėl lyties, įskaitant smurtą artimoje aplinkoje, prevenciją, taip pat apie sveikus ir pagarbius santykius bei sutikimo svarbą;

(c) trūksta informacijos apie sistemingą lyčių lygybės principų integravimą į mokyklų programas visais ugdymo etapais.

33. **Primindamas bendrąją rekomendaciją Nr. 36 (2017 m.) dėl mergaičių ir moterų teisių į išsilavinimą, Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:**

(a) toliau visais ugdymo etapais šalinti diskriminacinius lyčių stereotipus ir struktūrines kliūtis, kurios gali mažinti mergaičių susidomėjimą netradicinėmis studijų ir karjeros galimybėmis;

(b) užtikrinti visapusišką, sistemingą ir pagal amžių pritaikytą seksualinės ir reprodukcinės sveikatos švietimo integravimą visais ugdymo etapais, įskaitant konkretų turinį, skirtą ankstyvojo nėštumo ir lytiškai plintančių ligų prevencijai;

(c) integruoti į visų ugdymo pakopų mokyklų programas švietimą apie lyčių lygybę, sveikus ir pagarbius santykius, sutikimą ir seksualinio bei smurto dėl lyties, įskaitant smurtą artimoje aplinkoje, prevenciją;

(d) peržiūrėti ir pertvarkyti mokyklų programas, siekiant užtikrinti sistemingą lyčių lygybės aspekto integravimą.

Užimtumas

34. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės narės pastangas skatinti labiau subalansuotą priežiūros pareigų pasidalijimą tarp moterų ir vyrų, be kita ko, įgyvendinant projektą „Nemokamas priežiūros darbas: kieno pareiga?“, didinant ikimokyklinio ugdymo ir

priežiūros prieinamumą bei sudarant sąlygas abiem tėvams pasinaudoti neperleidžiamomis vaiko priežiūros atostogomis. Taip pat atkreiptas dėmesys į pažangą, pasiektą mažinant pensijų skirtumą tarp lyčių ir didinant moterų užimtumo lygį. Tačiau Komitetui kelia susirūpinimą tai, kad:

(a) moterims ir toliau tenka neproporcingai didelė neapmokamos priežiūros ir namų ruošos darbų dalis;

(b) nuolatinis vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas vis dar didina moterų pajamų nelygybę per visą gyvenimą, taip pat išlieka lyčių nelygybė pensijų srityje, susijusi su tuo, kad moterys dažniau dirba ne visą darbo laiką ir patiria karjeros pertraukas dėl priežiūros įsipareigojimų;

(c) horizontalią ir vertikalią profesinę segregaciją ir nepakankamą moterų atstovavimą vadovaujančiose pareigose, ypač tarp marginalizuotų moterų grupių, tokių kaip vyresnio amžiaus moterys, moterys su negalia, romų moterys ir migrantės.

35. Vadovaudamasis Darnaust vystymosi tikslų 8.5 uždaviniu, susijusiu su visiško ir produktyvaus užimtumo bei deramo darbo užtikrinimu visoms moterims ir vyrams, Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) stiprinti priemones, skirtas skatinti vienodą neapmokamos priežiūros ir namų ruošos darbų pasidalijimą, skatinant vyrus pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis, plečiant įperkamas ir prieinamas vaikų priežiūros įstaigų ir vyresnio amžiaus žmonių priežiūros paslaugas, taip pat vykdyti informuotumo didinimo kampanijas, keičiančias lyčių stereotipus, susijusius su tradiciniais moterų vaidmenimis;

(b) šalinti struktūrines priežastis, prisidedančias prie vyrų ir moterų darbo užmokesčio ir pensijų skirtumo, įskaitant nuolatinę darbo užmokesčio peržiūrą sektoriuose, kuriuose daugiausia dirba moterys, griežtai taikyti vienodo užmokesčio už vienodos vertės darbą principą ir įvesti priemones, kompensuojančias karjeros pertraukas, susijusias su priežiūros pareigomis;

(c) priimti teises ir kitas tikslines priemones horizontaliajai ir vertikalajai profesinei segregacijai panaikinti ir užtikrinti, kad darbo rinkos politika veiksmingai šalintų konkrečias kliūtis, kurias patiria socialiai atskirtos moterų grupės.

Sveikata

36. Komitetas atkreipia dėmesį į pažangą, kurią Valstybė narė pasiekė stiprindama visuomenės sveikatos sistemą po pastarosios peržiūros. Visų pirma atkreipiamas dėmesys į tai, kad 2023 m. kovo 24 d. sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-363 buvo patvirtintas pagrindinis visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelis, 2025 m. padidintos investicijos į savivaldybių visuomenės sveikatos biurus, kuriems 2025 m. skirta 30 mln. eurų, ir 2021 m. liepos 30 d. priimtas įsakymas Nr. V-1765, kuriuo nustatomi seksualinę prievartą patyrusių moterų asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo standartai. Tačiau Komitetui kelia susirūpinimą šios problemos:

(a) pagal reikiamus požymius išskaidytų (angl. *disaggregated*) duomenų apie sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo trūkumą, dėl kurio sunku veiksmingai įvertinti moterų ir mergaičių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, įskaitant seksualinės ir reprodukcinės sveikatos paslaugas, taip pat nustatyti skirtumus, kurie turi įtakos moterims kaimo vietovėse, moterims su negalia, romų tautybės moterims ir kitoms marginalizuotoms moterų grupėms;

(b) nepaisant neseniai priimtų teisės aktų pakeitimų, kuriais numatyta galimybė atlikti medikamentinį abortą, abortų prieinamumas tebėra teisiškai ir finansiškai ribotas, nes medikamentinio aborto atveju jis leidžiamas tik pirmąsias aštuonias nėštumo savaites, chirurginio aborto atveju – iki dvylikos savaičių, o esant medicininėms indikacijoms – tik iki dvidešimt dviejų savaičių, ir kad pagal privalomojo sveikatos draudimo sistemą kompensuojamos tik medicinškai indikuotos aborto paslaugos;

(c) pranešimus apie priverstinę arba be sutikimo atliktą moterų su negalia sterilizaciją;

(d) psichikos sveikatos politikoje, įskaitant asmenis su psichosocialine negalia, trūksta lyčių aspekto.

37. Vadovaudamasis bendrąja rekomendacija Nr. 24 (1999 m.) dėl moterų ir sveikatos bei Darnaus vystymosi tikslų 3.7 tikslu dėl visuotinio seksualinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo užtikrinimo, Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) gerinti duomenų apie sveikatos priežiūros paslaugų, suskirstytų pagal amžių, negalią, migracijos statusą ir gyvenamąją vietą, prieinamumą, rinkimą, analizę ir viešą sklaidą;

(b) peržiūrėti įstatymus, siekiant legalizuoti abortus bent jau išžagavimo, kraujomaišos, grėsmės nėščios moters gyvybei ar sveikatai ir sunkaus vaisiaus sutrikimo atvejais, dekriminalizuoti abortus visais kitais atvejais ir užtikrinti saugių ir nediskriminuojančių aborto paslaugų prieinamumą;

(c) įtvirtinti aiškias įstatymų nuostatas, draudžiančias priverstinę sterilizaciją, reikalauti laisvo ir informuoto sutikimo visais sterilizacijos atvejais ir užtikrinti veiksmingą stebėseną bei aukų galimybes ginti savo teises ir gauti kompensaciją;

(d) integruoti lyties aspektą į politiką, strategijas ir paslaugas, susijusias su psichikos sveikata ir asmenimis su psichosocialine negalia;

(e) užtikrinti lengvą ir nepriklausomą kontracepcijos priemonių prieinamumą mergaitėms iki 18 metų, pašalinant tokias kliūtis, kaip reikalavimas gauti teisėto globėjo sutikimą.

Moterų ekonominis įgalinimas ir socialinė nauda

38. Komitetas atkreipia dėmesį į pažangias Valstybės narės pastangas skatinti moterų ekonominį įgalinimą ir socialinę naudą. Tačiau Komitetas pastebi šias problemas:

(a) nuolatinę struktūrinę lyčių nelygybę ekonominiame gyvenime, įskaitant nepakankamą moterų atstovavimą vadovaujančiose pareigose ir gerai apmokamuose sektoriuose, tokiuose kaip finansai, IRT, skaitmeninių technologijų gamyba, energetika ir infrastruktūra;

(b) ekonominėse, fiskalinėse ir pensijų sistemose nepakankamai pripažįstamas ar vertinamas nemokamas moterų priežiūros darbas;

(c) pagal reikiamus požymius išskaidytų (angl. *disaggregated*) duomenų apie moterų verslumą, jų dalyvavimą ir lyderystę ekonominiame gyvenime bei sporte trūkumą.

39. Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) taikyti tikslines, riboto laikotarpio priemones, įskaitant laikinasias specialiąsias priemones, siekiant didinti moterų atstovavimą vadovaujančiose pareigose ir dideles pajamas generuojančiuose ekonomikos sektoriuose, ypač finansų, skaitmeninių technologijų, energetikos ir infrastruktūros srityse;

(b) apsvarstyti galimybę integruoti neapmokamo priežiūros darbo vertę į pensijų reformas ir ekonominės bei socialinės politikos planavimą, be kita ko, mažinant vyrų ir moterų darbo užmokesčio bei pensijų skirtumus ir priimant Mokesčių kodeksą, atsižvelgiant į lytį, siekiant panaikinti neproporcingai moterims tenkančią mokesčių naštą;

(c) rinkti ir skelbti pagal reikiamus požymius išskaidytus (angl. *disaggregated*) duomenis apie moterų verslumą, jų dalyvavimą ir lyderystę ekonominiame gyvenime bei dalyvavimą sporte.

Moterys, patiriančios įvairių formų diskriminaciją

40. Komitetas pažymi, kad tiek informacija apie apgyvendinimo sąlygas, tiek prieglobsčio prašytojų, pabėgėlių ir migrantų moterų apgyvendinimo sąlygos pagerėjo. Tačiau Komitetui vis dar kelia susirūpinimą informacijos trūkumas apie

prieglobsčio prašytojų, pabėgėlių ir migrančių moterų bei mergaičių administracinio sulaikymo teisinį pagrindą ir konkrečią trukmę, administracinio sulaikymo centrų vietą, taip pat moterų ir mergaičių, kurioms buvo atsisakyta suteikti tarptautinę apsaugą ir (arba) laikinąją apsaugą pagal nepaprastosios padėties nuostatas, skaičių.

41. Komitetas rekomenduoja Valstybei narei užtikrinti prieglobsčio ir migracijos procedūrų skaidrumą ir atskaitomybę, sistemingai renkant, analizuojant ir skelbiant pagal reikiamus požymius išskaidytus (angl. disaggregated) duomenis, įskaitant apie prieglobsčio prašytojų, pabėgėlių ir migrančių moterų ir mergaičių administracinį sulaikymą, taip pat sprendimus, kuriais joms nesuteikiama tarptautinė ir (arba) laikina apsauga.

Santuoka ir šeimos santykiai

42. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės narės Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo pataisą, panaikinusią apribojimus skleisti viešąją informaciją, kurioje tos pačios lyties santykiai vaizduojami kaip iš esmės lygiaverčiai priešingos lyties santykiams. Taip pat atkreipiamas dėmesys į neseniai priimtus teismų sprendimus, patvirtinančius lygias teises į šeimą ir šeimos gyvenimą nepaisant lyties, įskaitant 2025 m. balandžio 17 d. Konstitucinio Teismo sprendimą, kuriuo Civilinio kodekso 3.229 straipsnis, ribojęs partnerystės pripažinimą tik skirtingos lyties poroms, buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai. Komitetas taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad išimtis dėl privalomos mediacijos buvo išplėsta tais atvejais, kai taikomi skubūs apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderiai. Tačiau Komitetas įžvelgia šias problemas:

(a) visapusiškos teisinės sistemos, užtikrinančios vienodą teisės į šeimą ir šeimos gyvenimą pripažinimą, nepaisant lytinės orientacijos ir lytinės tapatybės, įskaitant tos pačios lyties asmenų civilinės partnerystės ir užsienyje teisėtai sudarytų santuokų pripažinimą, tos pačios lyties porų ir vienišų moterų galimybes gauti vaisingumo gydymo paslaugas ir įsivaikinti, taip pat priverstines skyrybas kaip lyties keitimo sąlygą, trūkumą;

(b) sistemingo duomenų apie savanorišką mediaciją, kurioje dalyvauja smurto artimoje aplinkoje aukos, rinkimo trūkumą, nors privalomos mediacijos išimtis buvo išplėstos tais atvejais, kai taikomi skubūs apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderiai, ir smurto artimoje aplinkoje poveikio vaiko globai ir mediacijos rezultatams vertinimo trūkumą;

(c) nepakankamą moterų ekonominę apsaugą po skyrybų, ypač dėl neproporcingo jų kaip pagrindinių globėjų vaidmens, ir duomenų apie išsiskyrusių moterų skurdo riziką, palyginti su išsiskyrusiais vyrais, taip pat apie alimentų ir vaikų išlaikymo vykdymo mechanizmų veiksmingumo trūkumą;

(d) santuoka iki 18 metų amžiaus vis dar teisiškai galima gavus teismo leidimą, trūksta viešai prieinamų duomenų apie tokias patvirtintas santuokas ir neregistruotas ar neoficialias vaikų santuokas.

43. Komitetas rekomenduoja Valstybei narei:

(a) įtvirtinti aiškia teisine sistema, užtikrinančia visišką visų moterų teisės į šeimą ir šeimos gyvenimą lygybę;

(b) sistemingai rinkti ir analizuoti duomenis apie mediaciją šeimos ginčuose, kuriuose dalyvauja smurto artimoje aplinkoje aukos, ir užtikrinti, kad priimant sprendimus dėl globos ir lankymo tvarkos būtų atsižvelgta į smurto artimoje aplinkoje atvejus ir pirmenybė būtų teikiama moterų ir vaikų saugumui;

(c) stiprinti priemones, skirtas užtikrinti moterų ekonominę apsaugą po skyrybų, įskaitant veiksmingą alimentų ir vaikų išlaikymo prievolių vykdymą, galimybę gauti teisinę pagalbą ir rinkti bei skelbti pagal reikiamus požymius išskaidytus (angl. disaggregated) duomenis apie skurdo riziką tarp išsiskyrusių moterų ir vyrų;

(d) panaikinti visas išimtis dėl teisėto minimalaus 18 metų santuokos amžiaus moterims ir vyrams ir užtikrinti sistemingą duomenų apie teismo patvirtintas

santuokas su nepilnamečiais rinkimą ir viešą sklaidą, taip pat tirti, bausti ir paskelbti negaliojančiomis visas neregistruotas ar neoficialias vaikų santuokas.

Pekino lygybės, plėtros ir taikos deklaracija bei veiksmų planas

44. Po trisdešimtųjų Pekino deklaracijos ir veiksmų plano metinių Komitetas ragina Valstybę narę dar kartą patvirtinti jos įgyvendinimą ir iš naujo įvertinti Konvencijoje įtvirtintų teisių įgyvendinimą, siekiant faktinės moterų ir vyrų lygybės.

Sklaida

45. Komitetas prašo Valstybės narės užtikrinti, kad šios baigiamosios pastabos būtų laiku išplatintos oficialia Valstybės narės kalba atitinkamoms visų lygmenų (nacionalinio, regioninio ir vietos) valstybės institucijoms, ypač Vyriausybei, ministerijoms, parlamentui ir teisminėms institucijoms, kad jos būtų visapusiškai įgyvendintos, taip pat pilietinei visuomenei, įskaitant nevyriausybinės organizacijas, ypač moterų organizacijas, siekiant visapusiškai didinti informuotumą Valstybės narės viduje.

Kitų sutarčių ratifikavimas

46. Komitetas pažymi, kad Valstybės narės prisijungimas prie devynių pagrindinių tarptautinių žmogaus teisių dokumentų ir² atitinkamų regioninių dokumentų pagerintų moterų galimybes naudotis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis visose gyvenimo srityse. Todėl Komitetas ragina Valstybę narę ratifikuoti Tarptautinę konvenciją dėl visų migrantų darbuotojų ir jų šeimos narių teisių apsaugos ir Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo.

Tolesni veiksmai po baigiamųjų pastabų

47. Komitetas prašo Valstybės narės per dvejus metus pateikti rašytinę informaciją apie veiksmus, kurių imtasi siekiant įgyvendinti 15 (b), 21 (b), 25 (a) ir 43 (d) punktuose pateikiamas rekomendacijas.

Kitos ataskaitos rengimas

48. Komitetas nustatys ir praneš Valstybės narės aštuntosios periodinės ataskaitos pateikimo datą pagal būsimą aiškų ir nuolatinį Valstybės narių ataskaitų teikimo tvarkaraštį (žr. A/RES/79/165, 6 pastraipa) ir, jei taikoma, po to, kai bus patvirtintas problemų ir klausimų sąrašas prieš teikiant ataskaitą Valstybei narei. Kita aštuntoji periodinė ataskaita turėtų apimti visą laikotarpį iki jos pateikimo.

49. Komitetas prašo Valstybės narės laikytis suderintų ataskaitų teikimo gairių pagal tarptautines žmogaus teisių sutartis, įskaitant gaires dėl bendro pagrindinio dokumento ir su sutartimis susijusių dokumentų ([HRI/GEN/2/Rev.6](#), I skyrius).

² Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas; Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas; Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo; Konvencija dėl visų formų diskriminacijos moterims panaikinimo; Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą; Vaiko teisių konvencija; Tarptautinė konvencija dėl visų migrantų darbuotojų ir jų šeimos narių teisių apsaugos; Tarptautinė konvencija dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo; Neįgaliųjų teisių konvencija.